

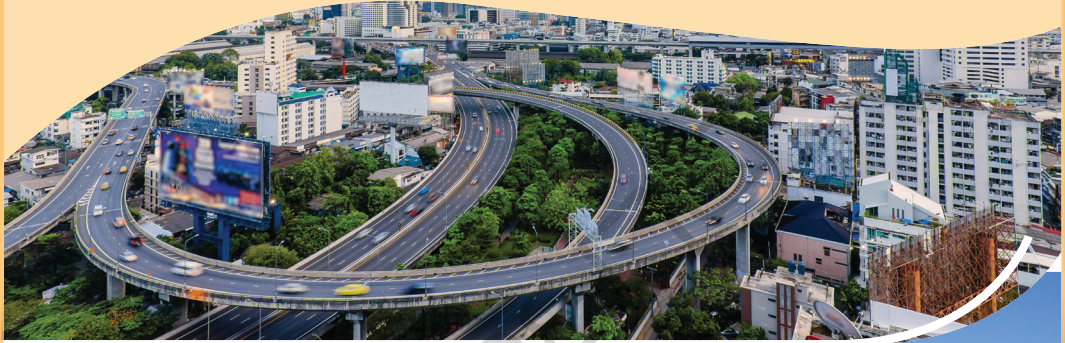
ภาคกลาง กับเพื่อนบ้านอาเซียน

- เตรียมพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน
- เนื้อหาอ่านเข้าใจง่าย
- ◆ เหมาะสำหรับนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ◆

ภาคกลาง กับเพื่อนบ้านอาเซียน

กมลรัตน์ ศิลประเสริฐ

ภาคกลางกับเพื่อนบ้านอาเซียน

เรียบเรียง: กมลรัตน์ ศीलประเสริฐ

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

กมลรัตน์ ศीलประเสริฐ.

ภาคกลางกับเพื่อนบ้านอาเซียน-- นนทบุรี : นิช, 2557.

72 หน้า.

1. ไทย (ภาคกลาง)--ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ. 2. กลุ่มประเทศอาเซียน. I. ชื่อเรื่อง.

327.593

ISBN 978-616-7797-37-3

เจ้าของ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา: บริษัท สำนักพิมพ์ นิช จำกัด

ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์: ศ. ดร.วารี นาสกุล รศ.นุชทิพย์ ป.บรรจงศิลป์ รศ. ดร.อภิญญา เลื่อนจวี

รศ.พินิจ ทิพย์มณี ผศ. ดร.ธานี วรรณภัก

บรรณาธิการ: ศิริกัญญา เตียวรค์ศรี

กองบรรณาธิการ: พิษญา สิทธิบุตร

ออกแบบปก / จัดรูปเล่ม: อธิษฐา จอกกลอย พัทธินทร โชคบัณฑิต อัจฉรีย์ อุ่นภมรหล้า

ฝ่ายขายและการตลาด: นันทน์ภัก ทารกิจ

บัญชีและการเงิน: แสงมณี ฉันทะกลาง

พิมพ์ที่: บริษัท ออฟเซ็ทพลัส จำกัด

95/39 หมู่ที่ 84 ถนนสุขสวัสดิ์ ตำบลในคลองบางปลากด

อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ 10290

โทรศัพท์: 0-2461-2161-4 โทรสาร: 0-2461-2165

จัดจำหน่ายโดย: บริษัท สำนักพิมพ์ นิช จำกัด

100/26 หมู่ 10 ถนนนครอินทร์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 11000

โทรศัพท์: 0-2526-5559-61 โทรสาร: 0-2526-5562 เว็บไซต์: www.nichepublishing.co.th

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

ไม่อนุญาตให้คัดลอกเนื้อหา ภาพประกอบ รวมทั้งดัดแปลงส่วนหนึ่งของหนังสือ หรือเผยแพร่ด้วยรูปแบบ
และวิธีการใด ๆ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากทางสำนักพิมพ์แล้วเท่านั้น

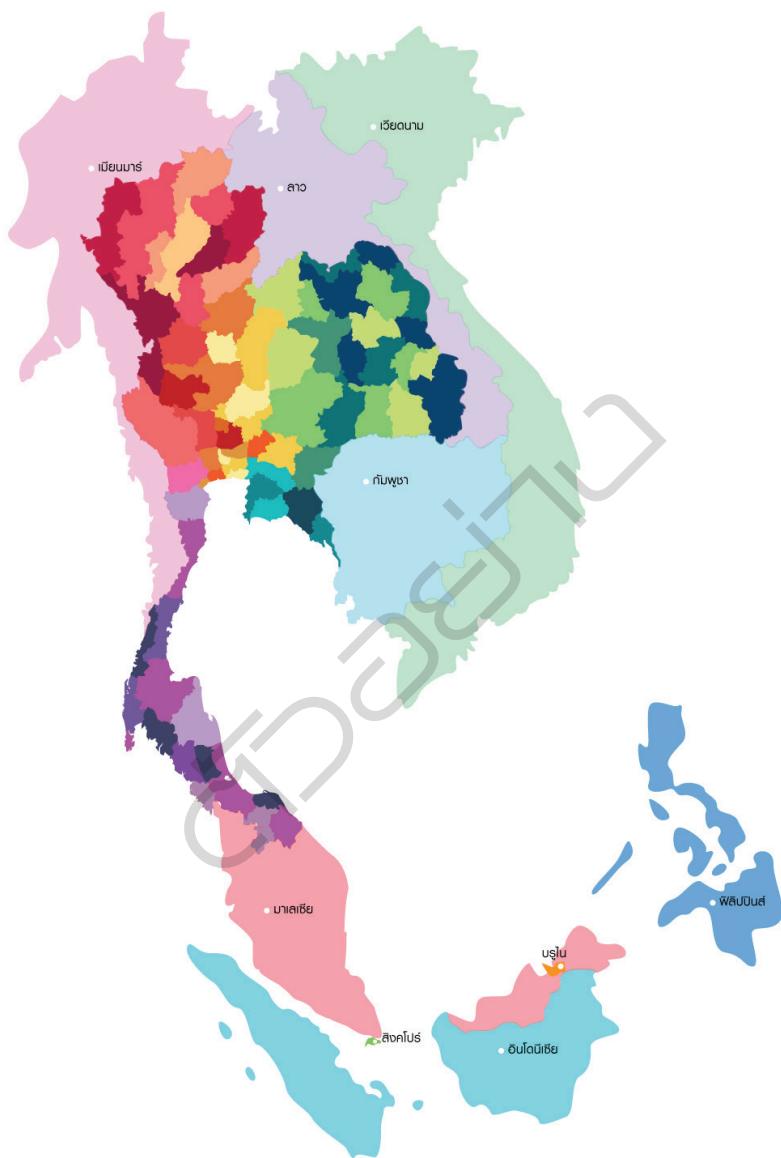
หนังสือชุดกลุ่มภูมิภาคไทยกับเพื่อนบ้านอาเซียน จัดทำขึ้นในระหว่างปี พ.ศ. 2557 ที่ทีมงานผู้เรียบเรียงได้พยายามตรวจสอบข้อมูล
ให้ถูกต้องมากที่สุด หากผู้อ่านพบข้อผิดพลาดในเรื่องเนื้อหาข้อมูลหรือข้อบกพร่องในกระบวนการพิมพ์ โปรดแจ้งตามที่อยู่ข้างต้น

หรือโทร: 0-2526-5559-61 อีเมล: marketing@nichepublishing.co.th

คำนำสำนักพิมพ์

หนังสือชุดกลุ่มจังหวัดในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย กับประเทศเพื่อนบ้านอาเซียน ที่ท่านผู้อ่านถืออยู่นี้ ในหนึ่งชุดมีอยู่ด้วยกัน 5 เล่ม เป็นหนังสือที่เรียบเรียงโดยการค้นคว้าข้อมูลของกลุ่มจังหวัด (Provincial Cluster) ทั้ง 5 กลุ่ม อันได้แก่ กลุ่มล้านนาหรือจังหวัดทางภาคเหนือ กลุ่มอีสานหรือจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มภาคกลาง กลุ่มบูรพาทิศหรือจังหวัดทางภาคตะวันออก และกลุ่มคาบสมุทรมลายูหรือจังหวัดทางภาคใต้ วัตถุประสงค์หลักก็เพื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาและชาติพันธุ์ของผู้คนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ ตลอดจนศึกษาทำความเข้าใจสภาพเศรษฐกิจภายในจังหวัด เส้นทางคมนาคม การติดต่อค้าขาย ผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นชื่อหรือของดีของดังประจำจังหวัด โครงการพัฒนาด้านต่าง ๆ ของกลุ่มจังหวัด การแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม ทั้งภายในระหว่างท้องถิ่นด้วยกันเอง และขยายวงกว้างรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้านอาเซียนตามแนวชายแดนประเทศ อันได้แก่ ลาว เมียนมาร์ กัมพูชา มาเลเซีย และประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ รวมตลอดถึงประเทศที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มสมาชิกอาเซียน อาทิ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และอินเดีย เป็นต้น

สำนักพิมพ์ขอขอบพระคุณผู้เขียนทุกท่านที่ได้รังสรรค์งานเขียนชุดนี้จนประสบความสำเร็จ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านทุกท่านจะได้รับความรู้ความเข้าใจ สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ ของกลุ่มจังหวัดนั่นเอง และความร่วมมืออย่างกลมเกลียวทั้งภายในส่วนภูมิภาคกับความเป็นพันธมิตรทางธุรกิจ (Business Partnership) กับประเทศเพื่อนบ้านอาเซียนในอนาคต และท้ายที่สุดผู้อ่านจะสามารถเตรียมพร้อมปรับตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ เมื่อประเทศไทยต้องเปิดรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC)

แผนที่ประเทศไทยกับเพื่อนบ้านอาเซียน

คำนำพหุเขียน

ภาคกลางประเทศไทย ประกอบด้วย 22 จังหวัด และถือเป็นภูมิภาค ศูนย์กลางของประเทศในหลายด้าน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อาทิ ด้าน เศรษฐกิจและการเมือง ทั้งนี้ เพราะภาคกลางมีที่ตั้ง สภาพภูมิศาสตร์ที่ เอื้ออำนวย เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ และปากแม่น้ำใหญ่ มีทรัพยากรธรรมชาติ อุดมสมบูรณ์ คอยขับเคลื่อนชีวิตคนจำนวนมาก

ในโอกาสที่ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) การทำความรู้จักกับภาคกลางในฐานะที่เป็น ศูนย์กลางของประเทศไทยจึงมีความสำคัญ ทว่าเหนือสิ่งอื่นใดการมองเห็น รากเหง้าความสัมพันธ์ระหว่างภาคกลางกับประเทศต่าง ๆ ของภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะทำให้เรารู้จักและเข้าใจ “ภาคกลาง” ได้ลุ่มลึก ยิ่งขึ้น

หนังสือเล่มนี้จึงเป็นก้าวหนึ่งที่จะช่วยให้คุณเปิดประตูไปสู่อาเซียน โดยเข้าใจว่า เรา “เคยเป็น” และ “ควรจะเป็น” ส่วนหนึ่งของอาเซียนอย่างไร

กมลรัตน์ ศิลประเสริฐ

สารบัญ

บทที่ 1 ภาคกลางนับแต่อดีต	8
บรรพบุรุษอาเซียน	9
จากดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สู่ ASEAN+3	9
การรวมกลุ่มอาเซียน	10
ขอบเขตภาคกลางของประเทศไทย	12
อาณาจักรละโว้	15
อาณาจักรสุโขทัย	18
อาณาจักรอยุธยา	23
ยุคนบุรี	29
ยุครัตนโกสินทร์	29
ความสำคัญของแต่ละจังหวัด	33

บทที่ 2 ภาคกลางกับการก้าวสู่นาคต	54
แนวทางในการใช้ศักยภาพของภาคกลาง	
เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	56
สร้างศูนย์กลางคมนาคมครบวงจร	56
พัฒนาเศรษฐกิจจากพืชไร่	60
การจัดการแรงงาน	63
ดัชนีค้นคำ	65
บรรณานุกรม	68

บทที่ 1

ภาคกลาง นับแต่อดีต

บรรพบุรุษอาเซียน

ชนชาวไทยใหญ่ ลาว และไทย สืบสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน เมื่อหนีการรุกรานของจีน ชนเหล่านี้จึงอพยพไปยังดินแดนทางเหนือของรัฐไทยใหญ่ในเมียนมาร์ปัจจุบัน จากนั้นก็มีการอพยพไปตามลำน้ำและที่ราบลุ่มแม่น้ำทางตอนกลางของอินโดจีน ตั้งหลักแหล่งอยู่ร่วมกับกัมพูชา มอญ เมียนมาร์ ในบันทึกของจีนเรียกคนกลุ่มนี้ว่า “คนป่าเถื่อน” ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของแม่น้ำแยงซีเกียง

จากดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สู่ ASEAN+3

คำว่า เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (South - East Asia) เริ่มใช้ครั้งแรกระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง หมายถึง ดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่อยู่บนแผ่นดินใหญ่ ทั้งแหลมอินโดจีนและดินแดนที่เป็นกลุ่มเกาะขนาดใหญ่ รวมทั้งอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์

ในอดีต ดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่กันเป็นชุมชน ต่อมารับเอาอารยธรรมของอินเดียมาผสมกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน ทำให้มีการจัดการปกครองลักษณะ **นครรัฐ** (City State) ขึ้น

ดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อาณาจักรหลายนครรัฐ บ้างก็ขัดแย้งจนต้องทำสงครามกัน บ้างก็ต้องพึ่งพาอาศัยกัน การติดต่อสัมพันธ์กันไม่ว่าบวกหรือลบ ทำให้ดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีวัฒนธรรมร่วมกันหลายอย่าง อาทิ ศาสนา ภาษา กระทั่งวัฒนธรรมอาหารการกิน แม้บางอาณาจักรล่มสลายไป แต่หลายอาณาจักรก็รุ่งเรือง โดยอาณาจักรที่มีความสำคัญต่อภาคกลางของ

ประเทศไทย ได้แก่ อาณาจักรละโว้ อาณาจักรสุโขทัย และอาณาจักรอยุธยา

ในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ อาณาจักรต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ต้องเผชิญกับการขยายอำนาจของยุโรปอย่างหนัก ทั้งการเผยแผ่ศาสนา การค้าขาย การขยายดินแดนเพราะความต้องการทรัพยากรและตลาด รวมทั้งการแสดงแสนยานุภาพทางการทหาร ทำให้หลายอาณาจักรตกเป็นเมืองขึ้นของตะวันตก เช่น เมียนมาร์ มาเลเซีย ที่ต้องอยู่ภายใต้อังกฤษ หลังสงครามโลกครั้งที่สอง แต่ละอาณาจักรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปลดแอกตัวเองจากชาติเจ้าอาณานิคม และเริ่มสร้างประเทศขึ้นมาใหม่

จากอาณาจักรต่าง ๆ ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ทั้ง “รบราฆ่าฟัน และทำมาค้าขาย รวมทั้งพึ่งพาอาศัยกัน” มาตลอดนับพันปี วันนี้ก็กลายเป็นประเทศต่าง ๆ ที่พยายามสร้างความร่วมมือกันในภูมิภาค เกิดเป็นสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations) หรืออาเซียน (ASEAN)

การรวมกลุ่มอาเซียน

ASEAN มีสมาชิกทั้งหมด 10 ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ กัมพูชา ไทย บรูไน เมียนมาร์ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ลาว เวียดนาม สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย อาเซียนมีพื้นที่รวมกันราว 4,435,670 ตารางกิโลเมตร ก่อตั้งขึ้นด้วยการลงนามในปฏิญญากรุงเทพ (The Bangkok Declaration) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 โดยการริเริ่มของสมาชิกผู้ก่อตั้ง 5 ประเทศ ได้แก่

อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนในด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ การเกษตร อุตสาหกรรม การคมนาคม รวมทั้งการยกระดับรายได้ความเป็นอยู่ของประชาชนเพื่อวางรากฐานความรุ่งเรืองให้กับอาเซียน

และหลังจากที่เกิดวิกฤตทางการเงินในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขึ้น ในปี พ.ศ. 2540 อาเซียนพัฒนากรอบความร่วมมืออาเซียน+3 ขึ้น โดยมีการพบปะหารือระหว่างผู้นำของประเทศสมาชิกอาเซียนและผู้นำของจีน ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี เป็นครั้งแรก ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2540 นับแต่นั้นเป็นต้นมา การประชุมสุดยอดอาเซียน +3 ได้จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในช่วงเดียวกับการประชุมสุดยอดอาเซียน และมีการพัฒนากรอบความร่วมมือเป็นรูปเป็นร่างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2542

ความร่วมมือของกรอบอาเซียน+3 ครอบคลุมความร่วมมือในสาขาต่าง ๆ ประมาณ 20 สาขา ภายใต้กรอบการประชุมในระดับต่าง ๆ มากกว่า 50 การประชุม ทั้งนี้ ความร่วมมือสาขาการเงิน เป็นสาขาที่มีความก้าวหน้ามากที่สุด มีการจัดตั้งกองทุนสำรองพหุภาคีภายใต้โครงการ Chiang Mai Initiative Multilateralization (CMIM) มีการจัดตั้งหน่วยงานประกันเครดิตและการลงทุน (Credit Guarantee and Investment Facility: CGIF) เพื่อสนับสนุนการออกพันธบัตรของภาคเอกชน รวมทั้งมีการตั้งกองทุน ASEAN Plus Three Cooperation Fund: APTCF เพื่อสนับสนุนการดำเนินมาตรการต่าง ๆ ภายใต้แผนงานความร่วมมืออาเซียน +3 รวมทั้งการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมความร่วมมืออาเซียน +3

ขอบเขตภาคกลางของประเทศไทย

ภาคกลาง คือ ภูมิภาคตอนกลางของประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา อยู่กึ่งกลางระหว่าง ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้

วิถีชีวิตของชาวลุ่มแม่น้ำ

เศษตะกอนมาทับถมกัน กระบวนการดังกล่าวกินเวลานานนับล้านปี จนภาคกลางมีพื้นที่ราบมากที่สุดในประเทศไทย และเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของภาคกลางเหล่านี้จึงมีส่วนกำหนดวิถีการดำรงชีวิต และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในภูมิภาคนี้

ประกอบด้วย 22 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร กำแพงเพชร ชัยนาท นครนายก นครปฐม นครสวรรค์ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ ลพบุรี สมุทรปราการ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สระบุรี สิงห์บุรี สุโขทัย สุพรรณบุรี อ่างทอง และอุทัยธานี

ด้านภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศของภาคกลางส่วนใหญ่เป็นที่ราบซึ่งเกิดจากการที่แม่น้ำพัดพา

การแบ่งเขตตามลักษณะทางภูมิศาสตร์

ภาคกลางตอนบน ได้แก่ บริเวณตั้งแต่จังหวัดนครสวรรค์ขึ้นไปทางตอนบน ครอบคลุมพื้นที่ในเขตจังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร พิษณุโลก สุโขทัย รวมทั้งจังหวัดเพชรบูรณ์ ภูมิประเทศโดยทั่วไปในบริเวณตอนบนนี้ ประมาณ 2 ใน 3 ของพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำและที่ราบลูกฟูก (Rolling Plains) ซึ่งเกิดจากการไหลผ่านของแม่น้ำสายสำคัญ ๆ คือ แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน และลำน้ำสาขา นอกจากนี้ ยังมีที่ราบขั้นบันได ที่ราบน้ำท่วมถึง (Flood Plain) ส่วนด้านตะวันออกของเขตนับเป็นภูเขาและทิวเขาจรดขอบเขตของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคกลางตอนล่าง ได้แก่ ที่ราบลุ่มจังหวัดนครสวรรค์ไปจนถึงอ่าวไทย ภูมิประเทศส่วนนี้เป็นดินดอนสามเหลี่ยมแม่น้ำเจ้าพระยา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินตะกอนที่แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำแม่กลอง และแม่น้ำบางปะกง พัดพามารวมกัน ทั้งตะกอนปากแม่น้ำและสันดอนในแม่น้ำ ทั้งนี้ดินตะกอนที่แม่น้ำพัดพามีประโยชน์มากในการเพาะปลูกข้าวซึ่งเป็นพืชหลักของประเทศ เพราะดินตะกอนสามารถอุ้มน้ำได้ดี

บริเวณขอบที่ราบ (Marginal Plain) ได้แก่ ภูมิประเทศที่มีลักษณะเป็นที่ราบแคบ ๆ บางส่วนของจังหวัดอุทัยธานี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี นครปฐม สระบุรี และลพบุรี ที่ราบที่เกิดขึ้นมาจากหินที่สึกกร่อนกลายเป็นดิน รวมกับเศษหิน ดิน และทราย ที่นำพัดพามารวมตัวกันบริเวณเชิงเขา พื้นที่บริเวณขอบที่ราบภาคกลางปัจจุบันเป็นแหล่งเพาะปลูกพืชที่สำคัญ เช่น ข้าวโพด อ้อย ข้าวฟ่าง มันสำปะหลัง และอื่น ๆ พืชเหล่านี้กลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ

ด้านประชากร ภาคกลางมีประชากรทั้งสิ้น 19,985,241 คนมากที่สุด เป็นอันดับสองรองจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เฉพาะในกรุงเทพมหานครมีประชากรถึง 5,686,252 คน

ด้านการเมืองการปกครอง ภาคกลางเป็นที่ตั้งเมืองหลวงของประเทศไทย เป็นศูนย์กลางทางการเมืองของประเทศ โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นศูนย์กลางการปกครอง เป็นที่ตั้งของทำเนียบรัฐบาล รัฐสภา หน่วยงานศูนย์กลางของภาครัฐทั้งหมด และมีพระบรมมหาราชวังของราชวงศ์จักรีตั้งอยู่

ด้านเศรษฐกิจ ภาคกลางมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ

1. การเพาะปลูก ส่วนใหญ่ปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก เพราะภาคกลางมีที่ราบอุดมสมบูรณ์เนื่องจากเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ นอกจากนี้ ยังปลูกพืชไร่ ทำไร่ ข้าวโพด ข้าวฟ่าง การทำสวนผัก สวนผลไม้ เช่น สวนส้ม ส้มโอ มะขามหวาน มะม่วง บริเวณจังหวัดลพบุรี สระบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม

2. การเลี้ยงสัตว์ มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหาร เช่น สุกร เป็ด และไก่ นอกจากนี้ ยังมีการเลี้ยงวัวเนื้อ วัวนม ไก่เนื้อ ไก่ไข่ ฯลฯ

3. การประมง ภาคกลางมีการทำประมงน้ำจืดมากที่สุด ส่วนประมงน้ำเค็มและน้ำกร่อยจะอยู่บริเวณจังหวัดที่อยู่ติดชายฝั่งทะเล

4. ภาคอุตสาหกรรม ภาคกลางเป็นภาคที่มีการทำอุตสาหกรรมมากที่สุดของประเทศ เช่น อุตสาหกรรมอาหารกระป๋อง โรงงานประกอบรถยนต์ โรงงานปูนซีเมนต์ ซึ่งส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ และจังหวัดปริมณฑล

5. การค้าและบริการ ประชากรในภาคกลางประกอบอาชีพด้านการค้าและการบริการมากที่สุด โดยมีทั้งการค้าภายในและต่างประเทศ รวมทั้งการบริการด้านต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยว การธนาคาร การแพทย์ เป็นต้น

เนื้อหาภายในเล่ม: -

- ประวัติความเป็นมาของกลุ่มจังหวัดภาคกลาง
- พรหมแดนกลุ่มจังหวัดที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน
- ศิลปวัฒนธรรมที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศเพื่อนบ้าน
- ผลิตภัณฑ์ OTOP ของกลุ่มจังหวัด
- เป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจหลังการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

เพื่อการศึกษาค้นคว้าและมีไว้ในห้องสมุด

ISBN 978-616-7797-37-3

9 786167 797373

ASEAN
Community